

[Snapshot]

Nie Bądź
Głuchy
na Kulturę

www.kulturagluchych.pl

Snapshot dla Instytucji Kultury

MIĘDZY USZAMI

KRAKOWSKA FUNDACJA ROZWOJU
EDUKACJI NIESŁYSZĄCYCH
IM. MARKA MAZURKA

lider projektu:

far beyond business

partner projektu:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

dofinansowanie:

Brief

Instytucje kultury w ramach działań własnych podejmują bardzo mało inicjatyw na rzecz aktywizacji społeczno-kulturalnej osób g/Głuchych, można mówić jedynie o pojedynczych przykładach w skali kraju. Często są to działania wynikające z dobrych relacji ze szkołami, ośrodkami opiekuńczo-wychowawczymi dla niesłyszących, czy organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób g/Głuchych. Niestety te działania mają charakter okazjonalny.

Charakterystyka projektów realizowanych przez instytucje kultury:

- Działania w ramach projektów mają na celu m.in.: stworzenie przestrzeni do rozmów, wymiany myśli, czy uzyskania pomocy w sprawach codziennych, a także udostępnianie zasobów filmowych, organizację festiwali/plenerów/wystaw.
- Większość projektów nie ma charakteru integracyjnego i ma charakter jednorazowy i lokalny.
- Inicjatywy te wynikają w większości z relacji z podmiotami takimi jak szkoły czy ośrodki opiekuńczo-wychowawcze, niż z działań własnych instytucji kultury.

Rekomendowane kierunki działań dla instytucji kultury:

- Zwiększenie dostępności napisów dla niesłyszących.
- Planowe i długofalowe udostępnienie zasobów kultury za pomocą sieci Internet.
- Zwiększenie dostępności tłumaczy Polskiego Języka Migowego.
- Dostosowanie instytucji kultury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi.
- Stworzenie programu promocji Kultury Głuchych (Muzeum Głuchych).

Rola Instytucji Kultury w aktywizacji kulturalnej osób g/Głuchych

W Polsce znaleźć możemy tylko pojedyncze przykłady działań instytucji kultury na rzecz osób Głuchych. Przykładami takich inicjatyw są:

1. Organizowane przez Raciborskie Centrum Kultury wraz z lokalnym oddziałem PZG plenery malarskie, wystawy i inne spotkania. PZG wymieniane jest również jako jedna z licznych organizacji biorących udział w przygotowaniach do Dni Raciborza organizowanych przez Urząd Miasta.
2. Lubelski Ośrodek Kultury „Wzgórze Zamkowe” gości spotkania Stowarzyszenia Osób Niesłyszących, które są organizowane przez Ośrodek, przy współpracy z Europejskim Centrum Ob-

sługi Głuchych. Mają one na celu „stworzenie osobom niesłyszącym miejsca, w którym będą mogli spotkać się, porozmawiać o swoich problemach, zasięgnąć porady prawnej, czy uzyskać pomoc w sprawach codziennych. Spotkania mają na celu także wprowadzenie tej grupy społecznej do aktywnego życia w kulturze oraz życiu miasta Lublina”.

3. Wejherowskie Centrum Kultury od czerwca do września 2014 roku realizuje projekt „Powrót do kina – umożliwienie korzystania z dorobku filmowego osobom niewidomym, słabowidzącym i niesłyszącym w Wejherowskim Centrum Kultury” dofinansowany przez Polski Instytut Sztuki Filmowej.
4. Partnerem Europejskiego Festiwalu Sztuki Osób Niesłyszących organizowanego przez Oddział Łódzki PZG jest Łódzki Dom Kultury, a patronat nad Festiwalem objął Marszałek Województwa Łódzkiego.
5. Fundacja Kultury bez Barrier koordynowała przystosowanie m.in. przedstawień teatralnych i ekspozycji muzealnych do potrzeb odbiorców z niepełnosprawnościami sensorycznymi w kilkunastu placówkach w Polsce (m.in. w Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie czy Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAK w Krakowie).

Powyższe przykłady uzmysławiają zróżnicowaną rolę ośrodków kultury w animacji społeczno-kulturowej osób g/Głuchych. W pierwszym, czwartym i piątym wypadku inicjatywy na rzecz niesłyszących wynikają z dobrej współpracy ośrodka kultury z organizacją pozarządową (lub jej lokalnym oddziałem), działającą na rzecz osób g/Głuchych. W drugim wypadku działania są wynikiem inicjatywy własnej ośrodka kultury, który realizuje je w ramach zadań własnych – taka sytuacja jest stosunkowo najrzadsza. W trzecim wypadku podstawą projektu jest uzyskanie dofinansowania w ramach konkursu grantowego. Są to wówczas stosunkowo okazjonalne i krótkotrwałe działania. Biorąc to pod uwagę, należy podkreślić znaczenie szkół kształcących osoby niesłyszące i organizacji pozarządowych, jako instytucji współpracujących z lokalnymi ośrodkami kultury działającymi na rzecz g/Głuchych. W świetle zebranych informacji wydaje się, że właśnie w wypadku współdziałania organizacji pozarządowych i szkół z ośrodkami kultury inicjatywy mają bardziej długofalowy charakter.

Rekomendacje dla instytucji kultury w celu wsparcia aktywności kulturalnej osób Głuchych

1. Zwiększenie dostępności napisów dla niesłyszących

Postulat jest podnoszony przez środowiska osób niesłyszących od dłuższego czasu. Przeprowadzone badania sondażowe potwierdzają znaczne poparcie dla tego postulatu. Dodat-

kowo pokazują one, że telewizja jest bardzo popularnym medium, ale ze względu na to, że tłumaczone są tylko nieliczne programy, wybór jest ograniczony. W znowelizowanej w 2011 roku ustawie o radiofonii i telewizji stwierdza się w §18, że przynajmniej przez 10% procent czasu emisji z wyłączeniem reklam, powinno być nadawane z audiodeskrypcją, napisami dla niesłyszących lub tłumaczone na język migowy. Jednak w Porozumieniu nadawców z 2013 roku przyjęto, że „nie określa się wymiaru czasowego usług dedykowanych dla osób z dysfunkcją słuchu. Powinien on być co najmniej uzupełnieniem do pełnej kwoty zobowiązań, aby czas edycji audycji z audiodeskrypcją, napisami dla niesłyszących oraz tłumaczonych na język migowy stanowił co najmniej 10% kwartalnego czasu nadawania z wyłączeniem reklam i telesprzedaży”.

Warto zaznaczyć, że w wypadku filmów obcojęzycznych wprowadzenie napisów byłoby rozwiązaniem tańszym niż lektor, a ponadto pozwoliłoby na podniesienie poziomu znajomości języków obcych przez słyszających telewidzów. W przypadku filmów polskich można rozważyć zobowiązanie producentów do dostarczenia przygotowanych na podstawie scenariuszy plików tekstowych z zapisem ścieżki audio, co pozwoliłoby obniżyć koszty nadawców oraz wykorzystać napisy na pokazach polskich filmów w kinach.

2. Planowe i długofalowe udostępnienie zasobów kultury za pomocą sieci Internet

Jak wynika z badań, sieć Internet jest dla osób niesłyszących niezwykle ważnym sposobem komunikacji i funkcjonowania w świecie. Ta oparta w dużej mierze na przekazach wizualnych sieć, umożliwiającą kontakty bezpośrednie i dostęp do potężnych zasobów, dała ogromne możliwości osobom g/Głuchym. Ważne jest, aby w pełni wykorzystać potencjał, jaki daje Internet w przypadku tej społeczności. Działania w tej sferze obejmują:

- intensyfikację digitalizacji tekstów kultury z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnością sensoryczną;
- tworzenie atrakcyjnych form uczestnictwa w kulturze cyfrowej, np. w postaci wirtualnych spacerów 3D po muzeach i galeriach;
- stworzenie platformy promującej twórczość niesłyszących artystów (np. w formie wirtualnego muzeum);
- szkolenia i warsztaty zwiększające kompetencje komunikacji cyfrowej osób z niepełnosprawnością sensoryczną;
- w związku ze wskazywaniem przez wielu respondentów na problemy z uzyskaniem informacji (które są rozproszone w wielu miejscach) wskazane byłoby stworzenie lokalnych (np. powiatowych) stron internetowych (powiązanych np. ze stroną starostwa powiatowego)

z wszelkimi informacjami niezbędnymi dla osób g/Głuchych. Oprócz informacji socjalnych i dotyczących spraw administracyjnych powinna być tam aplikacja rezerwacji usług tłumaczy języka migowego oraz informacje o ofercie kulturalnej i szkoleniach.

3. Dostępność tłumaczy Polskiego Języka Migowego

Najczęściej wskazywaną przez respondentów barierą pełnego uczestnictwa w kulturze był brak dostępności tłumaczy (głównie z Polskiego Języka Migowego, ale także z Systemu Językowo-Migowego). Kwestie tłumaczeń miała uregulować ustawa z 19 sierpnia 2011 roku o języku migowym i innych środkach komunikowania się. Niemniej jednak pojawia się wiele doniesień, że jej postanowienia nie zostały w pełni wprowadzone w życie. Oprócz implementacji ww. ustawy konieczna jest również jej nowelizacja, rozszerzająca na instytucje kultury prawo osób niesłyszących do zapewnienia tłumaczenia. Obecnie ograniczone jest ono do organów administracji publicznej, jednostek Państwowego Ratownictwa Medycznego, podmiotów leczniczych, jednostek Policji i Straży Pożarnej (Art. 5.).

4. Dostosowanie instytucji kultury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi

Z przeprowadzonych badań wynika, że niewielki odsetek osób niesłyszących odwiedza takie instytucje kultury jak muzea i galerie sztuki oraz ośrodki kultury i biblioteki. Tymczasem istnieją możliwości, aby tego rodzaju instytucje stały się ważnymi miejscami życia kulturalnego osób niesłyszących. Pierwszym warunkiem zmian jest omówiona w punkcie 3. nowelizacja ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się rozszerzająca zakres usług tłumaczy na instytucje kultury. Drugim warunkiem jest wskazane w punkcie 2. stworzenie strony internetowej z informacjami o ofercie kulturalnej dostępnej dla osób niesłyszących. Trzecim warunkiem jest dostosowanie instytucji kultury pod względem dostępności. Istnieje szereg wskazówek dotyczących dostosowania instytucji kultury pod względem dostępności, które dotyczą strony internetowej, zachowania pracowników oraz aranżacji przestrzeni. Zostały one zebrane np. w publikacji *ABC Gość niepełnosprawny w muzeum* (http://issuu.com/nimoz/docs/abc_go_____niepe__nosprawny). Dobre praktyki w tym zakresie są wdrażane również przez Fundację Kultury bez Barier, która koordynowała przystosowanie do potrzeb odbiorców z niepełnosprawnościami sensorycznymi kilkunastu placówek w Polsce (m.in. w Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie czy Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAK w Krakowie).

Odrębnym działaniem w zakresie dostosowania instytucji kultury do potrzeb osób niesłyszących, są programy zachęcające lokalne ośrodki kultury i biblioteki (zwłaszcza w miastach ze znaczną liczbą osób g/Głuchych) do inicjowania działań na rzecz tej grupy osób. W okresie

ostatnich kilku lat, wraz ze spadkiem liczby wypożyczanych książek, biblioteki w większym stopniu stają się ośrodkami kultury organizującymi spotkania z ciekawymi ludźmi, warsztaty i inne wydarzenia kulturalne. W celu zwiększenia liczby odwiedzających je osób, podobnie jak inne ośrodki kultury, mogłyby przygotować integracyjne zajęcia oraz inne spotkania dla osób niesłyszących. Działania takie miałyby szanse powodzenia zwłaszcza w sytuacji, gdy Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego albo samorządowe wydziały ds. kultury (np. na poziomie województw) stworzyłyby ramy finansowania działań łączących wydarzenia kulturalne z integracją osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami za pomocą działań kulturalnych. Ośrodki kultury stałyby się wówczas nie tylko miejscem obcowania z kulturą, ale również integracji oraz nauki tolerancji. Takie rozwiązania stosowane są na świecie oraz oddolnie w niektórych miastach w Polsce – np. pewne elementy takich działań wdrażane są przez Raciborskie Centrum Kultury we współpracy z tamtejszym kołem terenowym Polskiego Związku Głuchych. Jak pokazuje ten przykład, do zaangażowania instytucji kultury w omawiane działania, oprócz programu rządowego lub samorządowego zapewniającego m.in. przynajmniej częściowe finansowanie współpracy, przydatne jest również współdziałanie z organizacjami zrzeszającymi osoby niesłyszące.

5. Program promocji Kultury Głuchych (Muzeum Głuchych)

W pytaniach otwartych kilku respondentów zgłosiło projekt muzeum Głuchych bądź innej instytucji promującej Kulturę Głuchych. Wpisują się one w paradygmat traktowania g/Głuchych nie tyle jako osób niepełnosprawnych, co jako mniejszości kulturowej ze swoim językiem, zwyczajami, tradycjami i twórczością. Patrząc w ten sposób, należałoby zapewnić osobom niesłyszącym nie tylko możliwości rehabilitacji i aktywizacji zawodowej, jak innym grupom osób z niepełnosprawnościami, ale też środki na podtrzymywanie i promocję własnej kultury tak, jak w wypadku mniejszości etnicznych i narodowych zamieszkujących Polskę. Sposobem realizacji takiego zadania mogłoby stać się muzeum Głuchych, w którym można byłoby dowiedzieć się czegoś o historii i twórczości osób niesłyszących, oraz które byłoby również centrum kulturalno-oświatowym tej społeczności. Dla osób niesłyszących takie centrum pełniłoby nie tylko funkcję edukacyjną i animacji kultury, ale byłoby również istotnym elementem wzmacniania poczucia wartości i budowania tożsamości osób g/Głuchych jako dostrzeganych i ważnych w społeczeństwie. W przypadku osób słyszących – podobnie jak na przykład Muzeum Żydów Polskich – placówka pełniłaby funkcje edukacyjne, np. poprzez uwrażliwienie młodzieży szkolnej na sytuację i twórczość osób niesłyszących.

The image features two white line-art butterflies on a solid blue background. One butterfly is positioned in the upper left, and the other is larger and positioned in the lower right. The text 'KRAKÓW 2014' is centered between the two butterflies.

KRAKÓW 2014